

عملکرد دوساله دولت در حوزه انرژی| طلسم فاز ۱۱ پارس جنوبی چطور شکسته شد؟ |

قفل توسعه فاز ۱۱ پارس جنوبی که ۲۰ سال در گیرودار قراردادهای گوناگون بسته مانده بود، سرانجام در عمر دو ساله دولت سیزدهم باز شد و بزودی با حضور رئیس‌جمهور افتتاح می شود تا تولید گاز از آخرین فاز میدان مشترک پارس جنوبی آغاز شود.

به گزارش پایگاه خبری و اطلاع رسانی **مشعل نیوز**، از زمان حفر نخستین حلقه چاه در میدان مشترک پارس جنوبی تاکنون ۲۷ سال می گذرد؛ حوالی سال ۱۳۷۵ بود که شرکت نفت فلات قاره ایران با استفاده از دستگاه حفاری مدرس و تجهیزات سایر پروژه ها و با وجود محدودیت‌های بودجه‌ای، نخستین حلقه چاه اکتشافی پارس جنوبی را حفر کرد و درست بعد از ۲۷۰ روز انجام عملیات حفاری، وجود حجم عظیم

ذخایر گاز و میعانات گازی در این میدان محرز و برای نخستین مرحله فاز یک توسعه و تولید از این میدان مشترک تعریف شد.

از آن روز، سال ها می گذرد و توسعه فاز های مختلف پارس جنوبی با مشارکت شرکت های ایرانی و شرکت های بزرگ نفتی جهانی یکی پس از دیگری به بهره برداری رسیدند به طوری که تا انتهای سال ۱۳۸۸ فازهای ۱، ۲ و ۳، ۴ و ۵، ۶ و ۷ و ۸، ۹ و ۱۰ به طور رسمی راه اندازی شدند. مابقی فازها به استثنا فاز ۱۱ و فاز ۱۴ نیز تا انتهای سال ۱۳۹۸ به طور رسمی راه اندازی شدند.

کلاف سر در گم توسعه فاز ۱۱ پارس جنوبی

اواسط سال ۱۳۷۹ بود که شرکت ملی نفت ایران و شرکت توتال فرانسه برای توسعه بخش بالادستی فاز ۱۱ پارس جنوبیو همچنین ساخت یک کارخانه حدود ۱۰ میلیون تنی تولید ال ان جی تفاهمنامه همکاری امضا کردند. پس از امضای این تفاهمنامه، شرکت پتروناس مالزی هم برای توسعه فاز ۱۱ پارس جنوبی پیشقدم شد و با توافق سه جانبه، شرکت ملی نفت ایران (۵۰ درصد)، شرکت توتال فرانسه (۴۰ درصد) و پتروناس مالزی (۱۰ درصد)، توسعه بخش بالادستی و همچنین پایین دستی فاز ۱۱ پارس جنوبی را در اختیار گرفتند.

مطالعات فنی و مهندسی برای توسعه فاز ۱۱ ادامه داشت تا اینکه در سال ۱۳۸۵ پیشنهادهای فنی و مالی توسعه این پروژه بزرگ مطرح شد.

در فاصله سال های ۱۳۸۵ تا ۱۳۸۷ به دلیل افزایش قیمت جهانی فولاد و هزینه اجرای این پروژه مرزی و مشترک، شرکت توتال فرانسه عهد شکنی و وقت کشی کرد و بعد از انجام مذاکرات طولانی و مخالفت شرکت ملی نفت ایران با پیشنهاد حدود ۱۰ میلیارد دلاری فرانسوی ها، توتال از اجرای فاز ۱۱ پارس جنوبی کنار رفت.

کلاف توسعه فاز ۱۱ پارس جنوبی همچنان سر در گم بود که در سال ۱۳۸۸، چینی ها برای توسعه این فاز مرزی با پیشنهاد مالی ۴ میلیارد دلار پیشقدم شدند. بر اساس قراردادی که شرکت ملی نفت ایران با شرکت CNPC امضا کرد، شرکت چینی موظف بود در مدت زمان ۵۲ ماه فاز ۱۱ را به تولید برساند اما این شرکت نیز بعد از گذشت مدت زیادی از توسعه این فاز کنار گذاشته شد.

ادامه بلاتکلیفی ها در توسعه فاز ۱۱

بعد از خلع ید شرکت چینی از طرح توسعه فاز ۱۱ پارس جنوبی در سال ۱۳۹۲ براساس تصمیمات مدیریتی اتخاذ شده و به دلیل زمان بر بودن توسعه بخش خشکی و دریایی همزمان، قرار شد توسعه بخش دریایی به صورت مستقل و زودتر از بخش خشکی انجام شود.

برنامه ریزی به منظور انتقال گاز این فاز با استفاده از ظرفیت های خالی پالایشگاه های موجود در منطقه ویژه اقتصادی انرژی پارس هم در صورت به تولید رسیدن و توسعه بخش دریایی پیش از بخش خشکی انجام شده بود. همه چیز مهیا و در انتظار پیمانکار و شرکت ملی نفت ایران در حال بررسی و تحقیق.

اردیبهشت ماه ۱۳۹۲ بود و ساعات پایانی آخرین روز از برگزاری هجدهمین نمایشگاه نفت، گاز، پالایش و پتروشیمی، که تفاهمنامه توسعه دریایی این فاز میان شرکت نفت و گاز پارس و شرکت مهندسی و ساخت تاسیسات دریایی ایران با هدف ساخت و راه اندازیک جکت، دو سکو و دو رشته خط لوله دریایی انتقال گاز به پالایشگاه خشکیامضا شد.

اواخر مردادماه ۱۳۹۲ نیز قرارداد توسعه این میدان در قالب بیع متقابل به شرکت پتروپارس واگذار شد. بر اساس قرارداد، ساخت و نصب دو سکوی سرچاهی (پایه و عرشه) و حفر ۱۲ حلقه چاه در هر سکوی سرچاهی در دستور کار پتروپارس قرار گرفت ضمن اینکه، دو خط لوله ۳۲ اینچ هر یک به طول حدود ۱۳۵ کیلومتر جهت انتقال گاز به خشکی، تاسیسات دریافت و جداسازی و تثبیت میعانات و مخازن ذخیره میعانات در خشکی و تاسیسات صادرات میعانات گازی نیز باید ساخته و نصب می شد.

هنوز ۸ ماه از امضا قرارداد نگذشته بود که شرکت پتروپارس به طور کامل از توسعه فاز ۱۱ پارس جنوبی کنار رفت و بیژن زنگنه وزیر نفت وقت به صراحت اعلام کرد که فاز ۱۱ فعلا در اولویت کاری وزارت نفت نیست و تصمیم درباره آن سر فرصت گرفته خواهد شد.

بازگشت دوباره توتال به فاز ۱۱

زمان گذشت و توسعه فاز ۱۱ همچنان گرفتار در بلاتکلیفی تا اینکه در سال ۱۳۹۵ توتال بار دیگر برای توسعه فاز ۱۱ پیشقدم شد و موافقتنامه اصولی این طرح توسعه ای در همان سال و قرارداد آن هفت ماه بعد (۱۲ تیرماه ۱۳۹۶) در قالب شرایط عمومی، ساختار و الگوی جدید قراردادهای نفتی به ارزش ۴۰۸ میلیارد دلار میان شرکت ملی نفت

ایران و کنسرسیوم توتال فرانسه (۵۰.۱ درصد)، شرکت ملی نفت چین (سیان‌پسی ۳۰ درصد) و پتروپارس (۱۹.۹ درصد) امضا شد.

از ویژگی‌های خاص این قرارداد استفاده از تاسیسات تقویت فشار برای نخستین بار در میدان گازی پارس جنوبی و افزایش مشارکت‌های بین‌المللی شرکت‌های ایرانی به عنوان مسیری برای انتقال فناوری‌های نوین در حوزه‌های مختلف به ویژه ازدیاد برداشت و ساخت تجهیزات بود.

حدود چهار ماه بعد از امضا قرارداد توسعه فاز ۱۱ با کنسرسیومی که رهبری آن را توتال برعهده داشت زمزمه‌های برکناری به گوش می‌رسید اما خبر آن روزها این بود که توتال تاکنون ۵۶ میلیون یورو تعهد کرده و براساس آن در حال پیشبرد کارهاست.

تکرار بدعهدی توتال

زمزمه‌ها و حرف و حدیث‌ها که بیشتر شد، بیژن زنگنه؛ وزیر وقت نفت گفت توتال در صورتی می‌تواند از توسعه فاز ۱۱ کناره‌گیری کند که تحریم‌هایی از سوی شورای امنیت علیه ایران اعمال شود و در صورت ترک توتال از این پروژه، سهم آن به ۲ شرکت دیگر این کنسرسیوم (سی‌ان‌پی سی‌آی و پتروپارس) می‌رسد در این صورت، سرمایه‌های توتال در ایران می‌ماند و پس از بهره‌برداری از فاز ۱۱، از محل فروش بخشی از تولید، سرمایه آنها پرداخت می‌شود.

۲۹ مردادماه ۱۳۹۷ بود که شرکت نفت و گاز فرانسوی توتال در بیانیه‌ای تأیید کرد که در پی ناتوانی از دریافت معافیت از تحریم‌های ضدایرانی ایالات متحده آمریکا، خروج خود را از پروژه چند میلیارد دلاری طرح توسعه فاز ۱۱ پارس جنوبی اعلام می‌کند از این رو فرایند انتقال مسئولیت توسعه این فاز به CNPC رسید.

خروج توتال از پروژه توسعه فاز ۱۱ در حالی اتفاق افتاد که پیش از انعقاد قرارداد در مورد بدعهدی‌های این شرکت هشدارها داده شده بود اما دولت دوازدهم بی‌اعتنا به هشدارها دوباره به توتال اعتماد کرد و نتیجه اینکه توسعه فاز ۱۱ دوباره دچار وقفه و عقب ماندگی شد.

پس از خروج توتال عملاً ۸۱ درصد قرارداد توسعه فاز ۱۱ پارس جنوبی به‌طور رسمی در اختیار شرکت ملی نفت چین قرار گرفت.

مدتی بعد از خروج توتال از برنامه توسعه فاز ۱۱ درست در تاریخ ۱۴ مهرماه ۱۳۹۸ بود که به‌طور رسمی اعلام شد که شاخه بین‌المللی شرکت ملی نفت چینم از این پروژه کنار رفت و پتروپارس به تنهایی این پروژه را توسعه می‌دهد.

بعد از کناره‌گیری شرکت چینی از طرح توسعه فاز ۱۱، پتروپارس به عنوان مجری این طرح شناخته و از مهرماه ۱۳۹۸ به‌طور رسمی کار خود را آغاز و برنامه خود را براساس مطالعات مهندسی، موجودی کالاهای و نحوه تأمین کالا و تجهیزات موردنیاز مرحله نخست این فاز و جکتی که در جزیره قشم کار ساخت آن را انجام داده بود، ارائه کرد.

فاز ۱۱ در دولت سیزدهم

با روی کار آمدن دولت سیزدهم و آغاز فعالیت رسمی آن در مردادماه ۱۴۰۰ با شعار پیشبرد طرح‌ها با تکیه بر توان داخل و اینکه هیچ طرحی نباید معطل تحقق برجام باشد، توسعه فاز ۱۱ با جدیت بیشتری دنبال شد.

سرعت حفاری‌ها افزایش یافت و مرحله نخست حفر چهار حلقه چاه با جدیت دنبال می‌شد. نیمه دی ماه ۱۴۰۰ بود که گروه پتروپارس از ابلاغ رسمی ۲ قرارداد مهم برای تسریع در توسعه فاز ۱۱ خبر داد و اعلام کرد که این قراردادها مربوط به اجرای خط لوله دریایی، همچنین انتقال، اصلاح و نصب سکوی تولیدی در موقعیت SPD۱۱B است.

پس از ابلاغ این قراردادها، فعالیت‌های مهندسی، خرید و اجرای متناظر با آنها از ابتدای دی‌ماه ۱۴۰۰، به‌طور رسمی آغاز شد. ۷ ماه بعد، یعنی مردادماه ۱۴۰۱ اعلام شد که عملیات لوله‌گذاری دریایی خط انتقال گاز نخستین سکوی فاز ۱۱ پارس جنوبی در خلیج فارس تکمیل شد.

این عملیات شامل یک رشته خط لوله ۳۲ اینچ دریایی گاز ترش و یک رشته خط لوله ۴۰.۵ اینچ تزریق منواتیلن گلایکول به طول تقریبی ۱۵ کیلومتر بود که از طریق اتصال در کیلومتر ۱۸ خط لوله دریایی سکوی دریایی ۱۲C از فاز ۱۲ پارس جنوبی، وظیفه انتقال گاز ترش سکوی ۱۱B را به پالایشگاه خشکی بر عهده داشت.

مهرماه ۱۴۰۱، با اعلام قید فوریت به منظور پیشگیری از مشکل ناترازی گاز در زمستان و با هدف تولید زودهنگام گاز از این میدان مقرر شد با کاربست تمام توان و تجهیزات، حفر ۴ حلقه چاه تکمیل

شود؛ همچنین با هدف نهایی کردن تولید از این میدان مقرر شد تا با انتقال سکوی بهره برداری فاز C۱۲ میدان گاز پارس جنوبی به موقعیت فاز ۱۱B، خلأ ناشی از ساخت سکو که معمولاً سه سال به طول می‌انجامد جبران شده و تولید از این میدان هرچه زودتر نهایی شود.

جابه جایی یک سکوی بهره برداری از موقعیت خود به موقعیتی جدید اقدامی ابتکاری و راهگشا برای سرعت بخشی به روند توسعه فاز مرزی ۱۱ بود. این اقدام که حتی در دنیا هم کم نظیر است (بر اساس آمار موجود، پیش از این جا به جایی سکو یک یا دو بار برای سکو های نفتی آن هم توسط بزرگ ترین شرکت های نفتی جهان انجام شده اما آماری از انجام آن برای سکوهایی گازی وجود ندارد)، برای نخستین بار در دولت سیزدهم رقم خورد.

از آنجا که وزارت نفت دولت سیزدهم تلاش می کند تا از ظرفیت های موجود و فرصت ها نهایت استفاده را برای پیشبرد طرح ها و پروژه ها به کار گیرد این بار نیز به جای معطل ماندن ۳ تا ۵ ساله برای ساخت سکوی جدید (اقدامی که باید در دولت های گذشته برای آن تصمیم گیری و سفارش گذاری ساخت آن انجام می شد) از سکوی بهره برداری فاز C۱۲ که تولید آن دیگر از نظر اقتصادی مقرون به صرفه نبود استفاده کرد تا به توسعه فاز ۱۱ سرعت ببخشد.

ضرورت تولید زودهنگام از فاز ۱۱ پارس جنوبی و وجود محدودیت های بین المللی سبب شد تا پیمانکار پروژه با بعضی مشکلات عملیاتی جابه جایی سکو رو به رو شود اما در نهایت با پذیرش ریسک از سوی مدیران و کارکنان صنعت نفت و با کمک متخصصان و کارشناسان ایرانی اقدام های اولیه و برش پایه های سکو انجام شد و سکوی فاز ۱۲ بر روی شناور قرار گرفت تا برای نصب منقل شود.

با اولویت گذاری های انجام شده در دولت سیزدهم، فروردین ماه امسال (۱۴۰۲) اعلام شد که چاه ها تکمیل و خطوط لوله زیردریایی نیز احداث شده است و بخش های مرتبط با سه پایه مشعل و بریج نیز در حال نصب است. در ضمن گفتنی است که سفارش گذاری ساخت یک سکوی دیگر و جکت دیگر برای این فاز در سال ۱۴۰۰ انجام شده تا بلافاصله با حفاری های جدید، توسعه تکمیلی (تولید روزانه ۵۶ میلیون متر مکعب گاز) در آینده عملیاتی شود.

در فاز اولیه برداشت از این میدان که با انتقال سکوی فاز ۱۲ انجام می شود، تولید گاز به ۱۵ میلیون متر مکعب در روز خواهد

رسید و پیش بینی می شود با ساخت و نصب سکوی بعدی و حفاری چاه ها، تکمیل فاز ۱۱ که گامی مهم برای کشور در راستای دستیابی به استقلال انرژی و ثبات ژئوپلیتیکی است، ظرفیت تولید گاز پارس جنوبی افزایش چشمگیری پیدا کند. این طرح روزانه ۵۶ میلیون متر مکعب گاز، ۵۰ هزار بشکه میعانات گازی و ۷۵۰ متریک تن گوگرد در روز تولید خواهد کرد که این خروجی به تامین نیازهای مصرف داخلی ایران و کمک به ظهور کشور به عنوان یک صادرکننده مهم منطقه ای کمک خواهد کرد.

طلسم فاز ۱۱ پارس جنوبی شکست

بالاخره اما طلسم این فاز شکسته شد، محسن خجسته مهر معاون وزیر نفت با اعلام اینکه تولید گاز از فاز ۱۱ پارس جنوبی آغاز شده است، گفت: گاز این فاز در چند روز گذشته از طریق خطوط لوله دریایی برای پالایشگاه ارسال شده است و هم اکنون شاهد برداشت از چهار حلقه چاه فاز ۱۱ پارس جنوبی هستیم.

وی با بیان اینکه فاز ۱۱ پارس جنوبی آماده افتتاح رسمی با حضور رئیس جمهوری و وزیر نفت است و به زودی با حضور مقام های رسمی به بهره برداری خواهد رسید، گفت: فاز ۱۱ پارس جنوبی مرزی ترین فاز ایران است و برخلاف بعضی از موقعیت فازهای پارس جنوبی این فاز قابلیت تولید از چهار لایه بهره ده را دارد، در مدت ۲۰ ماه همکاران شرکت ملی نفت ایران اقدامی که ۲۰ سال روی زمین مانده بود را با همت مثال زدنی به اتمام رساندند.

تولید روزانه لااقل ۱۵ میلیون متر مکعب در روز سه سال زودتر از زمان پیش بینی شده، صرفه جویی در هزینه و زمان ساخت یک سکوی بزرگ به وزن بیش از ۳۰۰۰ تن و افزایش تولید میعانات گازی با این اقدام ابتکاری، جلوی عدم النفع چندین میلیارد دلاری در برداشت از این فاز را در سال های آینده گرفت و توجه به بهره وری در اجرای پروژه های نفتی را به نمایش گذاشت.

ایران با وجود اینکه تقریباً یک دهه دیرتر از قطر بهره برداری از میدان مشترک پارس جنوبی را آغاز کرده و تنها ۳۰ درصد مساحت میدان را در اختیار دارد، اما امروز برداشت روزانه گاز و میعانات ایران از این میدان مشترک از قطر پیشی گرفته این در حالی است که در طرف قطری، عملاً شرکت های بزرگ نفتی جهان مالک بخشی از مخزن هستند و ایران با بزرگ ترین شرکت های جهان نه کشور کوچک و کم جمعیت قطر رقابت می کند.

طرح توسعه فاز ۱۱ پارس جنوبی با هدف استخراج روزانه ۵۶ میلیون مترمکعب گاز در حال توسعه است که از ویژگی‌های کلی طرح می‌توان به حفاری ۲۴ حلقه چاه، ۲ سکوی تولیدی (هر یک به ظرفیت یک میلیارد فوت مکعب گاز ترش، معادل ۲۸ میلیون مترمکعب در روز)، دو رشته خط لوله ۳۲ اینچ دریایی به همراه خطوط چهار اینچ تزریق منواتیلن‌گلایکول و تأسیسات اتصال به ورودی پالایشگاه فازهای ۶، ۷ و ۸ و فاز ۱۲ پارس جنوبی، طراحی، ساخت و نصب سکوی فشارافزایی برای حفظ و نگهداشت تولید و تأسیسات فشارافزایی به همراه متعلقات کامل در پایان اشاره کرد.